

УДК 330.341.1

JEL Classification: M210

Світлана ШАРОВА

к.е.н., доцент, завідувач кафедри «Фінанси, банківська справа та страхування»

Національний університет «Запорізька політехніка»

ORCID ID: 0000-0001-7687-2081

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ПРИБУТКОВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ПОШУК РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ

***Анотація.** В статті розглядається сутність визначень які покладено в основу функціонування будь якого підприємства, а саме «прибуток» і «прибутковість». В статті подано класифікацію прибутку, систематизовані внутрішні і зовнішні чинники, визначені його основні функції, що діють на прибутковість, а також розглянуті резерви збільшення прибутку. На процес отримання та приросту прибутку впливають фактори, що мають внутрішній та зовнішній характер.*

Внутрішні фактори, що чинять вплив на прибуток підприємства - це фактори, які залежать від ефективності діяльності підприємства: обсяг функціонування підприємства, стан та ступінь ефективності використання ресурсів підприємства, рівень доходів, рівень витрат, ефективність цінової політики та політики асортименту товару. До зовнішніх факторів належать: державний контроль за цінами в умовах сьогодення на товари, що складають споживчий кошик, ріст ціни на послуги інших галузей народного господарства, система оподаткування, зміна нормативних документів, що стосуються кредитування, збільшення облікової ставки за користування кредитними коштами, державна політика щодо формування доходів, відсутність індексації доходів населення залежно від темпів інфляції.

Ці фактори належним чином не є залежними від функціонування підприємства, але суттєво впливають на рівень його прибутку. Якщо ж брати до уваги чинники, які впливають на рівень економічної ефективності підприємств, то їх можна класифікувати за такими ознаками: джерела підвищення (ріст продуктивності праці, зменшення фондомісткості і матеріаломісткості продукції, покращення використання матеріальних ресурсів); напрямки вдосконалення виробництва (науково-технічний прогрес, запровадження високопрогресивної технології, модернізація застарілого обладнання, механізація і автоматизація виробництва,

запровадження прогресивних методів і форм організації виробництва і праці); місце реалізації (внутрішні - введення нових технологій, модернізація обладнання, та зовнішні). Основною метою аналізу прибутковості і рентабельності є виявлення і оцінка резервів приросту фінансових результатів та впровадження їх у виробництво.

Встановлено, що для зросту прибутковості діяльності підприємства, необхідно шукати не лише використані можливості, а в першу чергу резерви збільшення прибутку, серед яких основними можуть бути: зріст обсягів випуску та реалізації продукції; зменшення витрат на виробництво; покращення якості продукції. Резерви які відповідають заданим умовам можна знайти, як на стадії планування виробництва, так і на виробничому етапі та безпосередньо етапі реалізації.

Визначення поняття резерву збільшення прибутку ґрунтується на науковій методиці розробки заходів по його мобілізації. Запропоновано ряд рекомендацій щодо пошуку резервів підвищення прибутку підприємства у ринкових умовах, серед яких: збільшення продуктивності праці, вдосконалення норм та нормативів, дотримання стійкого режиму економії у всіх процесах виробничо-господарської діяльності підприємства, використання вторинних ресурсів та попутних продуктів, обрання правильної тактики при встановленні цінової політики.

Проблема знаходження допоміжних резервів є досить актуальною в сучасному стані економіки України. Значний податковий тиск та нестабільний курс валют призводить до банкрутства багатьох компаній, які не здатні бути конкуренто спроможними та збільшувати свій прибуток. Важливо постійно розвивати свій потенціал та знаходити нові шляхи до покращення. Резерви є одним із рушійних важелів для досягнення цієї мети. Головною метою сучасного етапу розвитку економіки є опанування підприємцями та керівниками ефективних методів управління підприємством, зокрема, прибутком, в процесі здійснення підприємницької діяльності, адже маса і норма прибутку - потужний важіль динамічного розвитку виробництва.

Ключові слова: прибуток, прибутковість, підприємство, витрати, резерви, собівартість, фінансовий результат.

Svitlana SHAROVA

Ph.D. in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance,
National University "Zaporizhzhia Polytechnic"

CHARACTERISATION OF THE MAIN FACTORS INFLUENCING THE PROFITABILITY OF AN ENTERPRISE AND SEARCH FOR RESERVES OF PROFIT INCREASE

Annotation. *The article examines the essence of the definitions that form the basis of the functioning of any enterprise, namely "profit" and "profitability". The article presents the classification of profit, internal and external factors are systematized, its main functions affecting profitability are determined, and reserves for increasing profit are considered. The process of profit accumulation occurs under the influence of internal and external factors.*

Internal factors affecting the company's profit are factors that depend on the efficiency of the company's activities: the volume of the company's activities, the state and efficiency of the use of the company's resources, the level of income, the level of expenses, the effectiveness of the price and assortment policy. External factors include: state regulation of prices in modern conditions for goods that are included in the consumer basket, rising prices of services in other sectors of the national economy, the taxation system, changes in regulatory documents on lending, an increase in the accounting rate for the use of credit, the state's policy on income formation, the lack of indexation of the population's income depending on the rate of inflation. These factors do not depend on the activity of the enterprise, but significantly affect its profit. If we talk about the factors on which the level of economic efficiency of enterprises depends, then they are classified according to several characteristics: sources of increase (increase in labor productivity, decrease in capital and material intensity of products, improvement in the use of material resources); areas of improvement of production (scientific and technical progress, introduction of progressive technology, modernization of outdated equipment, mechanization and automation of production, introduction of progressive methods and forms of organization of production and work); place of implementation (internal - introduction of new technologies, modernization of equipment, and external). The main purpose of the analysis of profit and profitability is to identify and assess reserves for the growth of financial results and their implementation in production.

It has been established that in order to increase the profitability of the enterprise, it is necessary to look not only for the used opportunities, but first of all for the reserves of increasing profits, among which the main ones can be: an increase in the volume of production and sale of products; reduction of production costs; improvement of product quality. Reserves that meet the given conditions can be found both at the production planning stage and at the production stage and directly at the implementation stage.

The definition of the concept of profit margin is based on the scientific method of developing measures for its mobilization. A number of recommendations for finding reserves for increasing the

profit of the enterprise in market conditions are offered, among them: increase of labor productivity, improvement of norms and norms, observance of a stable mode of economy in all processes of production and economic activity of the enterprise, use of secondary resources and by-products, choice of the right tactics in setting pricing policy.

The problem of finding auxiliary reserves is quite urgent in the current state of the Ukrainian economy. Significant tax pressure and volatile exchange rates lead to the bankruptcy of many companies that are unable to compete and increase their profits. It is important to constantly develop your potential and find new ways to improve. Reserves are one of the driving levers to this end.

Keywords: *profit, profitability, enterprise, expenses, reserves, cost, financial result.*

Постановка проблеми. Пошук підвищення прибутковості для підприємства є одною з головних цілей і задач для кожного підприємця. З року в рік прогрес не повинен залишатися на одному місці, інакше це може призвести до поступового зниження економічного потенціалу. В умовах сучасного стану економіки України це питання є досить актуальним, адже знаходження всіх ключових факторів які здатні вплинути на прибуток може допомогти уникнути багатьох негативних ризиків для підприємства. Щоб більш детально розібратися в цій проблемі та методах її вирішення, треба звернутися до основних наукових понять і визначень щодо прибутку, прибутковості та додаткових резервів покращення стану підприємств. Звичайно, серед різних трактувань немає одного загального бачення теоретичної сутності цих понять, але й так само як не існує єдиного шляху вирішення практичних завдань по підвищенню прибутковості діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням прибутку і прибутковості підприємства приділяється значна увага з боку Міністерства фінансів України, Міністерства економіки, що знаходить своє відображення у законах, постановах та інструкціях. Крім цього, вагомий внесок у розвиток даних економічних категорій зроблено такими науковцями як, Мочерний С.В. [2], Гальчинський А.С. [3], Осовська Г.В. , Юшкевич О.О. [4], Філімоненков О.С. [5], Ільчук М.М., Іщенко Т.Д. [1], Буряковський В.В. [6], Біла О.Г. [7] та ін.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на прибуток, а також виявленні та систематизації резервів підвищення прибутковості підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Прибутковість підприємства можна розглядати з різних боків, так як це дуже складна економічна категорія. Завдяки їй ми маємо змогу не тільки оцінити сучасний стан, але й спрогнозувати майбутні результати підприємства. Якщо враховувати всі фактори впливу на прибуток підприємства, то можливо в кінцевому результаті досягти високої прибутковості

підприємства. В системі економічної ефективності поняття прибутковості знаходиться серед відносних показників. Воно також загально показує рівень ефективності застосування різних видів ресурсів серед яких: грошові, матеріальні та трудові. Заради постійного забезпечення підвищення прибутковості, потрібно знайти додаткові можливості її збільшення, тобто резерви зростання прибутку [1, с. 35].

У більш повному обсязі визначення поняття «прибуток» наведений у таблиці 1.

Таблиця 1.

Визначення поняття «прибуток».

Мочерний С.В.	Прибуток – це перетворена, похідна форма додаткової вартості, яка з кількісного аспекту є різницею між ціною продажу і витратами капіталу на її виробництво.
Гальчинський А.С.	Прибуток – різниця між продажною ціною товару або послуги і витратами виробництва. Виражає вартість додаткового і частково необхідного продукту.
Осовська Г.В., Юшкевич О.О.	Прибуток – перевищення доходів від продажу товарів та послуг над витратами на виробництво і продаж цих товарів; один із найважливіших показників фінансових результатів господарської діяльності підприємства, підприємця. Прибуток обчислюється як різниця між виручкою від реалізації продукту господарської діяльності та сумою витрат факторів виробництва на цю діяльність у грошовому вираженні
Філімоненков О.С.	Прибуток – це частина вартості додаткового продукту, додатковий продукт, виражений у грошах частина чистого доходу, одна з його форм.
Ільчук М.М., Іщенко Т.Д.	Прибуток визначається зменшенням суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат платника податку і суму амортизаційних відрахувань.
Буряковський В.В.	Прибуток – це грошовий вираз основної частини грошових збережень, створених підприємством будь-якої форми власності.
Біла О.Г.	Прибуток – позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і зрештою свідчить про рівень і якість виробленої продукції, рівень собівартості.

Джерело: складено автором на основі [2, 3, 4, 5, 6, 1, 7]

На нашу думку, поняття прибутку розкривають в повній мірі Осовська Г.В., Юшкевич О.О., так як вони враховують не тільки метод знаходження даної категорії, а й наголошують на її рівні важливості серед інших показників фінансового результату підприємства

Прибутковість підприємства можна охарактеризувати за допомогою двох показників: прибутку та рентабельності. Слід зазначити, що між цими двома показниками існує дуже тісний зв'язок, але й не можна прибуток зовсім ототожнювати з рентабельністю. Прибуток – це абсолютний показник, у той час як рентабельність є відносним показником, тобто, можна сказати, що рентабельність – це рівень прибутковості. Таким чином, прибутковість – це показник, який характеризує ефективність діяльності підприємства з точки зору його здатності приносити прибуток та забезпечувати ефективне відтворення використаних ресурсів [8, с. 190]. Прибуток розглядають як частину чистого доходу підприємства, отриманого на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик підприємницької діяльності [9, с. 585]

На оцінку прибутковості впливає безліч факторів, які умовно поділяються на зовнішні та внутрішні. Розглядаючи кожний з цих факторів ми маємо змогу проаналізувати прибуток на всіх етапах серед яких: планування, прогнозування, облік, аналіз, регулювання та контроль. Саме під їхнім впливом відбувається процес накопичення прибутку.

На основі наукових джерел ми сформулювали загальні характеристики зовнішніх та внутрішніх факторів. Так до зовнішніх факторів відносять: нормативні документи галузі (в якій працює підприємство), умови та ставки кредитування, систему оподаткування та державне регулювання цін. До внутрішніх факторів відносять: цінову політику, обсяг діяльності (кількість та номенклатура продукції, ціни), фонд оплати праці, обсяг та характеристика витрат обігу, показники ефективності роботи обладнання та працівників, чисельність працівників. [10, с.45]

Внутрішні фактори, що діють на прибутковість підприємства - це фактори, які прямо залежні від функціонування підприємства: обсяг діяльності підприємства, стан та ефективність використання ресурсів підприємства, рівень доходів, рівень витрат, ефективність цінової та асортиментної політики [11, с.63].

Зовнішні фактори, що впливають на прибуток підприємства - це фактори, які не залежать від діяльності підприємства: державний контроль за цінами в умовах сьогодення на товари, що складають споживчий кошик, ріст ціни на послуги інших галузей народного господарства, система оподаткування, зміна нормативних документів, що стосуються кредитування, збільшення облікової ставки за користування кредитними коштами, державна політика щодо формування доходів, відсутність індексації доходів населення залежно від темпів інфляції. [12, с.25].

Фактори зовнішнього середовища мають досить значний вплив на прибутковість підприємства, тому їх слід розглядати як можливості та загрози для підприємства, їх позитивний чи негативний вплив буде залежати від ефективності управління підприємства. Фактори, такі як інфляція, відсутність індексації доходів населення, податки, курс валют, політична ситуація, скорочення іноземних інвестицій негативно позначаються на розвитку підприємств, і тому потребують ретельного дослідження для того, щоб надати доречні рекомендації по мінімізації їх впливу [13, с.87].

Залучення іноземних інвестицій надають ряд переваг для країни отримувача через сприяння впровадженню нових технологій на підприємстві, використанню передового зарубіжного досвіду, розвитку всіх видів бізнесу, зростанню інвестиційного потенціалу територій та ін. Прямі іноземні інвестиції в Україну постійно змінюються за своїм показником. У 2016 році вони становили 3284 млн. дол. США, у 2017 році дорівнювали 2202 млн. дол., а у 2018 стали 2355 млн. дол. Тобто у 2017 році в порівнянні з 2016 роком інвестиції скоротились

на 1082 млн. дол. або на 32,9%, а порівнюючи 2018 рік з 2017 роком, зросли на 153 млн. дол. або на 6,9% [14].

Зважаючи на дані статистики можна скласти діаграму частки прибуткових підприємств (Рис.1). З кожним роком кількість підприємств банкрутів на невеликий відсоток, але спадає. Банкрутство підприємств як економічне явище безпосередньо пов'язане зі зниженням ефективності їх діяльності [15].

Рис. 1. Частка прибуткових підприємств в економіці України
Джерело: складено на основі власних розрахунків за даними [15]

Аналіз даних, представлених на рис. 1. показує, що з 2016 р. по 2017 рік частка прибуткових підприємств повільно спадає, у 2016 році вона становила 73%, у 2017 році дорівнювала 72,4%, а у 2018 році досягла позначки 73,9%. Така висока кількість прибуткових господарюючих суб'єктів збільшує ефективність всієї економічної системи держави [14].

Аналізуючи динаміку сплати податку на прибуток підприємств побачимо, що його сплата поступово збільшувалась, так як збільшився прибуток. Якщо у 2016 році його сума становила 54344,1 млн. грн. і питома вага у загальній структурі доходів до бюджету склала 8.82%, у 2017 році податок на прибуток склав 66911,9 млн. грн. і його питома вага становила 8.44%, то у 2018 році розмір податку 96882,3 млн. грн. з питомою вагою 10.44% [14]. Згідно із знайденою інформацією за останні три роки державної служби статистики, спостерігається дуже позитивна динаміка розміру прибутку вітчизняних підприємств в абсолютному вимірі. Так у 2017 році, порівняно з 2016 роком прибуток в абсолютному вимірі збільшився на 139047,77 млн. грн., а вже у 2018 в порівнянні з 2017 збільшився на 119552,67млн. грн. Таким чином, якщо в 2016 році прибуток всіх підприємств становив 29705,02 млн. грн., то в 2018 році підприємства отримали прибуток у сумі 288305,46 млн. грн. Найбільший розмір прибутку отримали підприємства з категорій будівництва. Найменший розмір прибутку отримали підприємства охорони здоров'я [15]. Частка прибуткових підприємств у загальній їх кількості

за 2016-2018 рр. коливається, але в цілому має тенденцію до збільшення. Таким чином, порівнюючи питому вагу підприємств, що отримали прибуток у 2017 році з 2016 роком, можна відмітити їх зменшення лише на 0,6 %. А у 2018 році в порівнянні з 2017 роком збільшення на 1,5 %. Така ситуація свідчить про зменшення збиткових підприємств, що пов'язано з достатньо ефективним управлінням прибутком підприємств [15].

Таким чином, кількість прибуткових підприємств в Україні зростає, а ті підприємства, які виходять на збиток отримують його у меншому розмірі. Інвестиції в країну скоротились з 2016 року, через відсутність стабільної політичної та економічної ситуації в Україні та світі. Інфляційні процеси та падіння купівельної спроможності призвели до зменшення обсягів виробництва, і навіть банкрутства великої кількості підприємств. Проаналізувавши ситуацію в Україні, що склалася у теперішній час, можна виділити такі проблеми, з якими стикаються вітчизняні підприємці: високий рівень інфляції; нестабільний курс валют; скорочення інвестицій; нестабільна політична та економічна ситуація в країні і як результат падіння купівельної спроможності, висока конкуренція, банкрутство.

Для підвищення прибутковості функціонування підприємства, необхідно шукати не використані можливості, а саме резерви збільшення прибутку. Такі резерви можна знайти на стадіях планування виробництва, безпосередньо на етапі виробництва та етапі реалізації продукції. Визначення поняття резерву підвищення прибутку базується на науково обґрунтованій методиці розробки заходів по його мобілізації [16, с.15].

Досліджуючи резерви максимізації прибутку, слід зважати на те, що прибуток залежить як від доходів підприємства, так і від його витрат. Отже, для збільшення прибутку підприємства існує два шляхи: зменшення витрат на виробництво або збільшення доходу від реалізації. Тому для ефективної діяльності підприємства необхідно правильно сформулювати цінову стратегію й обрати оптимальний обсяг виробництва.

Розглянемо більш детально кожний з вже названих, а також допоміжних резервів збільшення прибутку підприємства.

1. Резерви збільшення прибутку шляхом збільшення обсягів випуску та реалізації продукції. Збільшення об'ємів реалізації призведе до більшого зростання прибутку за рахунок зменшення частки постійних витрат, що припадають на одиницю продукції [17, с.69].

2. Резерв зменшення обсягу витрат на виробництво та реалізацію продукції. Зі зниженням витрат на виробництво та реалізацію продукції зростає сума прибутку. Максимальна мобілізація резервів собівартості продукції є важливою умовою ефективної діяльності підприємства [18, с.254].

3. Одним із важливих резервів також є впровадження економічно обґрунтованих норм, адже економічно і технічно обґрунтовані норми й нормативи та їх своєчасний контроль

призводять до зменшення витрат виробництва [19, с.93]. Досягти цього можливо шляхом розробки норм та нормативів запасів сировини, матеріалів готової продукції та інших оборотних коштів, які відповідатимуть дійсним потребам підприємства.

4. Не менш важливим ресурсом виступає правильна цінова політика підприємства. Необхідно застосовувати правильну цінову політику, тому що іноді збільшення ціни призводить до певного скорочення обсягу продажу, але постійне проведення політики низьких цін може закінчитися для підприємства негативною ситуацією [19, с.94].

5. Ресурс впровадження досягнень науково-технічного прогресу. Впровадження у виробництво удосконаленої техніки та нових технологій дозволить скоротити витрати у розрахунку на одиницю продукції за рахунок збільшення обсягів виробництва та економії на оплаті праці.

6. Вагому частку в боротьбі за скорочення собівартості та підвищення рівня прибутку має дотримання стійкого режиму економії на всіх ділянках виробничо-господарської діяльності підприємства. Послідовне дотримання режиму економії на підприємства виявляється у зменшенні витрат матеріальних ресурсів на одиницю продукції, скороченні витрат на обслуговування виробництва, керування й інших непродуктивних витрат. Необхідно регулярно проводити інвентаризацію запасів і устаткування з метою ліквідації надлишків. Ці надлишки необхідно продавати за ринковими цінами [20, с.12].

7. Постійно необхідно підвищувати якість продукції. Підвищення якості продукції дозволить значно скоротити витрати на виправлення браку та втрати від бракованих виробів, що не підлягають відновленню. Досягти цього можливо за допомогою належного контролю за якістю продукції, мотивація та надання додаткових стимулів персоналу для скорочення кількості браку.

8. Також серед резервів збільшення прибутку на промисловому підприємстві є ширше використання вторинних ресурсів та попутних продуктів. Питома вага вторинної сировини в загальному обсязі матеріальних ресурсів, які використовуються у господарстві країни, все зростає [20, с.12].

9. Необхідно пам'ятати про підвищення продуктивності праці. Зі зростанням продуктивності праці знижуються витрати праці в розрахунку на одиницю продукції а отже, зменшується і питома вага заробітної плати у структурі собівартості [19, с.93]. Діями задля досягнення цієї мети є ліквідація невиробничих виплат по заробітній платі, по оплаті цілодобових простоїв і часів внутрішньозмінного простою, доплати за роботу в додаткові години, ліквідація невиробничих витрат і витрат у складі витрат по обслуговуванню підрозділів виробництва і управління [20, с.12].

10. В останні часи все більшу роль в створенні умов для підвищення прибутку відіграє маркетингова стратегія. Як показує світова практика, чимало видів новітніх виробів не зацікавлюють свого покупця на ринку без відповідної організації маркетингу. Тому в ринкових умовах господарювання увагу слід приділяти маркетингу [10, с.43].

Таким чином, узагальнюючи всю наведену вищу інформацію можна відмити, що дуже важливу роль в пошуках додаткових ресурсів на напрямків підвищення прибутковості підприємства відіграє ретельний техніко-економічний аналіз роботи підприємства, а також організація розроблених на отриманих даних стратегій.

Висновки з проведеного дослідження. В результаті проведеного аналізу було розкрито поняття прибутку, прибутковості, а також висвітлено основні види додаткових резервів покращення які ведуть до покращення рівню цих показників на підприємстві. Так як прибуток є основною метою діяльності підприємства, джерелом фінансування його розвитку, то потрібне постійне вдосконалення його матеріально-технічної бази та якості продукції, забезпечення всіх форм інвестування, адже він також є об'єктом оподаткування та джерелом сплати податків. Розглядаючи прибутковість ми керуємося визначенням його, як стійкого економічного явища, що проявляється як підтверджена здатність підприємства генерувати позитивний фінансовий результат від здійснення як основної так і всієї господарської діяльності. Було проведене дослідження основних факторів, які впливають на прибуток, серед яких були виділені зовнішні та внутрішні. Виокремлені та змістовно обґрунтовані ресурси, а саме: збільшення прибутку через підвищення обсягів випуску та реалізації продукції, зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції, економічно обґрунтованих норм, правильна цінова політика підприємства, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, дотримання стійкого режиму економії на всіх ділянках виробничо-господарської діяльності підприємства, покращення якості продукції і т.д. Кожне підприємство обирає для себе ті напрями які підходять максимально для їх фінансового рівня забезпечення та основних намірів щодо змін.

Список літератури

1. Ільчук М.М. Підприємницька діяльність та агробізнес / За ред. М.М. Ільчука, Т.Д. Іщенко. – К. : Вища освіта, 2006. – 543 с.
2. Економічна енциклопедія Т. 3. «П» (поручництво) – Я (японський центр продуктивності) / Редкол.: Б.Д. Гаврилишин, С.В. Мочерний (відп. ред.), О.А. Устенко (заст. відп. ред.) та ін. – К. – Тернопіль : ВЦ "Акад." ТАНУ, 2002. – 952 с.
3. Основи економічних знань: навч. посіб. / А.С.Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Вища школа, 2002. – 543 с.

4. Осовська Г.В. Економічний словник / Г.В. Осовська, О.О. Юшкевич, Й.С. Завадський. – К. :Кондор, 2007. – 358 с.
5. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств : навч. посібник / О.С. Філімоненков. – К. : Кондор, 2007. – 400 с.
6. Буряковський В. В. Фінанси підприємств : [навч. посібник] / Буряковський В.В., Кармазин В.Я., Каламбет С.В. / За ред. В.В. Буряковського. – Дніпропетровськ : Пороги, 2006. – 246 с.
7. Біла О.Г. Фінанси підприємств : навч. посібник / О.Г. Біла. – Львів: Магнолія, 2009. – 383 с.
8. Єпіфанова І. Ю. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності / І.Ю. Єпіфанова, В.С. Гуменюк // Економіка і суспільство. – 2016. – №3. – С. 189 – 192.
9. Афанасьєв М. В. Економіка підприємства: підручник / М. В. Афанасьєв, О. Б. Плоха. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2013. – 585 с .
10. Семенов Г.А. Економіка підприємства / Г.А. Семенов. – К. : Центр навчальної літератури, 2016. – 324 с.
11. Білошапка В.А. Резерви зростання результативності бізнесу в умовах економічного спаду / В.А. Білошапка // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 1(155). – С. 115–117.
12. Блонська В.І. Економіка підприємства: теорія і практикум / В.І. Блонська, Т.Г. Васильців, С.С. Гринкевич. – Львів: Магнолія 2012, – 688 с.
13. Клименко С.М. Управління конкурентоспроможністю підприємства / С.М. Клименко, О.С. Дуброва, Д.О. Барабась. – К.: КНЕУ, 2006. – 527 с.
14. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://minfin.com.ua/>.
15. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
16. Кучерява А. С. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищення / А.С. Кучерява // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2015. – №40. – С. 38 – 41.
17. Лойко В.В. Шляхи збільшення обсягу прибутку та підвищення дієвості управління прибутком промислового підприємства в сучасних умовах господарювання / В.В. Лойко, Е.С. Несенюк // Международный научный журнал. – 2015. – №7. – С. 68 – 71.
18. Кондратюк О.М. Сенергія інформації в управлінні витратами підприємства / О.М. Кондратюк, О.В. Школа // Держава та регіони. – 2010. – №6. – С. 253 – 255 .

19. Мелень О.В. Актуальність питань розробки напрямів підвищення прибутковості підприємства / О.В. Мелень, Т.А. Гарібян // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – №8. – С. 91 – 94.

20. Шлійко А.В. Економіка підприємництва на ринку товарів і послуг / А.В. Шлійко. – К.: ЦНЛ, 2012. – 376 с.

References

1. Ilchuk M.M. Entrepreneurship and agribusiness / Ed. M.M. Ilchuk, T.D. Ishchenko. - K.: Higher education, 2006. - 543 p.

2. Economic encyclopedia Vol. 3. "P" (guarantee) - I (Japanese productivity center) / Ed.: B.D. Gavrylyshyn, S.V. Mocherny (rep. ed.), O.A. Ustenko (deputy resp. editor) and others. – K. – Ternopil: VC "Akad." TANGU, 2002. – 952 p.

3. Basics of economic knowledge: education. manual / A.S. Galchynskyi, P.S. Yeshchenko, Yu.I. Palkin. - 2nd ed., revision. and added - K.: Higher School, 2002. - 543 p.

4. Osovska G.V. Economic dictionary / G.V. Osovska, O.O. Yushkevich, Y.S. Zavadsky - K.: Kondor, 2007. - 358 p.

5. Filimonenkov O.S. Finance of enterprises: yavch. manual / O.S. Filimonenkov. - K.: Condor, 2007. - 400 p.

6. VV Buryakovskiy, Enterprise Finances: [scholarship. manual] / Buryakovsky V.V., Karmazyn V.Ya., Kalambet S.V. / Under the editorship V.V. Buryakovsky. – Dnipropetrovsk: Porogy, 2006. – 246 p.

7. Bila O.G. Enterprise finance: education. manual / O.G. white – Lviv: Magnolia, 2009. – 383 p.

8. Epifanova I.Yu. Profitability of the enterprise: modern approaches to determining the essence / I.Yu. Epifanova, V.S. Humenyuk // Economy and society. – 2016. – No. 3. - P. 189 - 192.

9. Afanasyev M. V. Enterprise economics: a textbook / M. V. Afanasyev, O. B. Plokhа. - Kh.: VD "INZHEK", 2013. - 585 p.

10. Semenov G.A. Business economics / G.A. Semenov. - K.: Center of educational literature, 2016. - 324 p.

11. Biloshapka V.A. Reserves for the growth of business performance in the conditions of the economic downturn / V.A. Biloshapka // Actual problems of the economy. – 2013. – No. 1(155). - pp. 115–117.

12. Blonska V.I. Enterprise economics: theory and practice / V.I. Blonska, T.G. Vasylytsiv, S.S. Hrynkevich - Lviv: Magnolia 2012, - 688 p.

13. Ministry of Finance of Ukraine [Electronic resource] – Access mode: <http://minfin.com.ua/>.
14. State Statistics Service of Ukraine [Electronic resource] – Access mode: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
15. A.S. Kucheryava Profitability of the enterprise and ways to increase it / A.S. Kucheryava // Problems of improving infrastructure efficiency. – 2015. – No. 40. - P. 38 - 41.
16. Loiko V.V. Ways to increase the amount of profit and increase the effectiveness of profit management of an industrial enterprise in modern economic conditions / V.V. Loiko, E.S. Nesenyuk // International Scientific Journal. – 2015. – No. 7. - P. 68 - 71.
17. Loiko V.V. Ways to increase the amount of profit and increase the effectiveness of profit management of an industrial enterprise in modern economic conditions / V.V. Loiko, E.S. Nesenyuk // International Scientific Journal. – 2015. – No. 7. - P. 68 - 71.
18. Kondratyuk O.M. Synergy of information in enterprise cost management / O.M. Kondratyuk, O.V. School // State and regions. – 2010. – No. 6. - P. 253 - 255.
19. Melen O.V. The relevance of issues of development of ways to increase the profitability of the enterprise / O.V. Melen, T.A. Garibyan // Scientific Bulletin of the Kherson State University. – 2014. – No. 8. - pp. 91 - 94.
20. Shlyko A.V. Economics of entrepreneurship on the market of goods and services / A.V. Shlyko - K.: TsNL, 2012. - 376 p.